

ביאורים

הדרך לקנות את יראת החטא היא קודם כל בהתבוננות. זו הדרכה נכונה לכל קניין אמיתי של מידה או מדרגה של האדם, כמו שלמדנו זאת לאורך כל ספר מסילת הישרים. ההתבוננות בספרי הקודש, בתורה ובדברי חכמינו ז"ל עוזרת לנו לעמוד על עומק המשמעות של מעשינו. היא מסייעת לנו ליישר את המחשבה, ולראות דברים באור בהיר יותר. ובכלל, מעצם המחשבה על המעשים לפני עשייתם, תוך כדי עשייתם וגם לאחר העשייה אנו יכולים לפעול באופן נכון וכשר יותר.

לכל מדרגה ולכל מידה ההתבוננות המיוחדת לה, והנקודות שאליהן חשוב לשים לב, ושבהן יש להתבונן בצורה מעמיקה יותר. כך, בשביל קניית יראת החטא אומר הרמח"ל שעלינו להתבונן בשני דברים.

הראשון הוא שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל פרט קטן בעולם. "הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו" [בראשית רבה, ויצא, פרשה טח פסקה ט]. בכל מקום אפשר לראות את יד ה' כגון בבריאה, בצמחים ובבעלי החיים. הדבר השני שיש להתבונן בו נובע מהראשון, והוא שהקב"ה גם משגיח על העולם ולא רק עשה אותו. הקב"ה משגיח על כל מעשה, על דבר גדול ועל פרט קטן.

ברגע שמבינים ומפנימים את הגדלות הזו, מבינים שהקב"ה הוא מקור הטוב האמיתי והמוחלט, רק בו יש לדבוק, אותו יש לעבוד וממנו יש לירא.

אם נסח את דעתנו מהלימוד של הדברים החשובים הללו, ונתפתה לעסוק בטרודות קטנות שמעטיקות אותנו, נחשוף את העובדה שלא הבנו דבר. כך לא נצליח לקנות את יראת החטא שהיא התחברות לעשיית רצונו של הקב"ה בכל צעד במהלך חיינו. מצד שני, גם את החיים אין להזניח. כל דבר שדורש טיפול, יש לעשות אותו מתוך יראת החטא, ולא להסיח את הדעת ממנה.

הרחבות

• לימוד היראה

ואינה נקנית אלא על ידי לימוד. הרמח"ל מלמד אותנו שצריך להשקיע בלימוד היראה על מנת לזכות לה. הרב קוק מבאר מדוע כה חשוב לעיין ולעמוד דווקא בלימוד יראת ה': "נראה שמצות היראה כוללת כל הלימודים המביאים ליראת ה'. אמרו חז"ל על פסוק "הן יראת ה' היא חכמה" - "הן אחת", שרק היא לבדה חכמה, וכמו שכתב בהקדמת מסילת ישרים, ודבר זה יפלא מאד: הלא גדר החכמה הוא מה שצריך עיון, והרבה דברים זולת למודי היראה צריכים עיון? והנראה בזה, שכל הלימודים כשאחד מעיין בהם, ותוצאות העיונים ימסור לחברו בקיצור, מקבל חברו את החכמה כמו מי שהגה בעיונו זמן רב... מה שאין כן יראת ה'... גם אחרי הבריור כשיאמר קיצור הדברים למי שלא ירד לעומק העניינים לא יבין... לכן ודאי רק יראת ה' לבדה היא חכמה אמיתית... אבל כל הידיעות שבעולם... מצד עצמן אינן כי אם ידיעה" [מוסר אביך א, ב]. רק לימוד היראה אינו לימוד שמטרתו להשיג ידיעה כל שהיא. עניינו המיוחד של הלימוד הוא להיפגש עם מה שמביע התוכן הלימודי, ומפגש כזה לא ייתכן אלא על ידי עמל ושיקדה על הדברים "כי רק אז יבין חשיבות השורש" [שם].

פרק כה - בדרך קניית היראה

אף דרך קניית היראה הזאת הוא ההתבונן על שני עניינים אמתיים.

האחד הוא היות שכינתו יתברך נמצאת בכל מקום שבעולם, ושהוא יתברך משגיח על כל דבר - קטן וגדול, אין נסתה מנגד עיניו, לא מפני גדל הנושא ולא מפני פחיתותו, אלא הדבר הגדול והדבר הקטן, הנקלה והנכבד, הוא רואה והוא מבין בלי הפרש. הוא מה שאמר הפת"ח (ישעיה ו, א), "מלא כל הארץ כבודו", ואומר (ירמיה כג, כד), "הלוז את השמים ואת הארץ אני מלא", ואומר (תהלים קיג, ה-ו) "מי פה' אלהינו המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ", ואומר (שם קלח, ו), "פי רם ה' וישפל יראיה, וגבה מפורחק ידע". וכיון שיתברר לו שבכל מקום שהוא, הוא עומד לפני שכינתו יתברך, אז מאלה תבוא בו היראה והפחד פן יפשל במעשיו שלא יהיו פראוי לפי רוממות כבודו. והוא מה שאמר (אבות ב, א), "דע מה למעלה ממך - עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים", כי כיון שהשגחת הקדוש-ברוך-הוא על כל דבר, והוא רואה הכל ושומע הכל, ודאי שכל המעשים יהיו עושים רשם וכלם נכתבים בספר אם לזכות או לחובה.

ואמנם הדבר הזה אינו מצטיר היטב בשכל האדם, אלא על ידי התמדת ההתבוננות וההסתכלות הגדול, כי כיון שהדבר רחוק מחושינו, לא יצירהו השכל אלא אחר רב העיון וההשקפה, וגם אחר שיצירהו יסור הציור ממנו בנקל אם לא יתמיד עליו הרבה, ונמצא שפכמו שרב ההתבונן^ו הוא הדרך לקנות היראה התמידית, פן הסח הדעת ובטול העיון הוא המפסיד הגדול שלה, יהיה מחמת טרדות או ברצון, כל הסח דעת בטול הוא ליראה התמידית.

הוא מה שצוה הקדוש-ברוך-הוא אל המלך (דברים יז, ט), "והייתה עמו, וקרא בו כל ימי חייו, למען ילמד ליראה את ה' אלהיו", הא למדת שאין היראה נלמדת אלא מן הקריאה הבלתי נפסקת. ותדקדק שאמר, "למען ילמד ליראה", ולא אמר, "למען יירא", אלא לפי שאין היראה הזאת משגת בטבע^ו, כי אדרבא רחוקה היא ממנו מפני גשמיית החושים, ואינה נקנית אלא על ידי לימוד. ואין לימוד ליראה אלא ברב ההתמדה בתורה ודרכיה בלי הפסק, והוא שיהיה האדם מתבונן ומעין בדבר הזה תמיד, בשבתו, בלכתו, בשכבו ובקומו, עד שיקבע בדעתו אמתת הדבר, דהינו אמתת המצא שכינתו יתברך בכל מקום, והיותו עומדים לפניו ממש בכל עת ובכל שעה, ואז יירא אותו באמת.

והוא מה שהיה דוד המלך מתפלל ואומר (תהלים פו, א), "הורני ה' דרךך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך".

קניית היראה ע"י
התבוננות בשני
עניינים: שכית
ה' היא בכל
מקום; השגחת
ה' - על הכל

הקושי להתמיד
בציור הדבר
בשכל מפסיד
היראה - היסח
הדעת

הכרח התמדת
הלימוד להשגת
היראה